

ITINERARIS DE LECTURA
Ramon SOLSONA

Edició:

Institució de les Lletres Catalanes
Portal de Santa Madrona, 6-8
08001 Barcelona

Elaboració:

Servei d'Ensenyament del Català
Via Augusta, 202
08021 Barcelona

Autor:

Màrius Pont i Fandos

Coordinació:

Maria Areny i Busquets

Barcelona, setembre de 1999

RAMON SOLSONA

1. QUI ÉS?

Ramon Solsona va néixer el 1950 al barri de Gràcia de Barcelona, ciutat on continua vivint i on té la talaia des d'on observa la quotidianitat, una quotidianitat que —segons ell— pot arribar a ser transcendent. Tanmateix, no us penseu que és la seva torre d'ivori, no; Ramon Solsona no és un observador distant; li agrada extreure materials per a les seves novel·les i els seus articles de les situacions que veu i viu de prop dia a dia.

El 1972 es va llicenciar en Filologia Romànica Hispànica a la Universitat de Barcelona, i va exercir com a professor en algun centre privat i en els instituts Isaac Albéniz i Bernat Metge, fins a l'any 1992, en què va demanar l'excedència per a poder-se dedicar més plenament a l'ofici d'escriure. Tanmateix, sempre s'ha mostrat especialment preocupat pel món educatiu i n'ha reivindicat la dignificació; al cap i a la fi, si l'educació implica fer reflexionar i estimular l'esperit crític, la dedicació a la literatura i al món periodístic no és més que una altra manera de fer plantejaments pedagògics, tan oberts com es vulgui.

Fer de professor de literatura el va obligar a fer un aprenentatge a fons d'allò que havia de transmetre a classe. I llegint Galdós, Clarín, Oller, Flaubert, Stendhal... va descobrir les possibilitats que li oferia el gènere novel·lístic. A més dels grans autors del XIX, també s'ha sentit atret per Faulkner, Joyce i prosistes catalans com Rodoreda, Bertrana, Ruyra, Pla, Sagarra i altres.

En l'època de professor d'institut ja destacava per la seva facilitat de fer versos humorístics entre companys. Tanmateix, va començar la seva carrera literària “fent de ganàpia” —com li agrada dir— quan el 1987 el van demanar per a fer poesies satíriques al suplement dominical de l'Avui, les quals signava amb el pseudònim de “Lo Gaiter del Besòs” i, poc més tard, per a fer articles al Diari de Barcelona. Al diari Avui ha seguit col·laborant durant molts anys com a articulista i alguns dels seus articles han estat aplegats en els llibres Reflexions de sala i alcova (1995), Ull de bou (1995) i Ull de vaca (1995), com abans havien estat recollides les seves poesies satíriques en el llibre Sach de gemecs (1989).

El 1992 va guanyar el primer concurs per a sèries d'humor convocat per Televisió de Catalunya amb el projecte d'Agència de viatges. Des de llavors ha estat coguionista de les telesèries Agència de viatges i Estació d'enllaç i del programa d'entreteniment Dos és massa, espais emesos per TV3. Des de 1995 és un dels escriptors que escriuen i llegeixen l'espai Contraportada dins del programa El Matí de Catalunya Ràdio, dirigit per Antoni Bassas.

És també autor de la lletra del “Cant del centenari del FC Barcelona” (1998), al qual ha posat música Antoni Ros Marbà.

A part de les seves excel·lents col·laboracions en els diversos mitjans de comunicació social, durant la segona meitat de la dècada dels vuitanta va començar a escriure prosa de ficció. Des d'aleshores ha publicat quatre llibres de creació, tres novel·les i un llibre de contes. No són gaires, perquè a Ramon Solsona no li interessa la producció a qualsevol preu, sinó que li agrada pensar bé què vol dir, planejar-ho de manera meticulosa, retocar allò que ha escrit, treballar a fons la part del llenguatge... i això necessita el seu temps.

La seva primera novel·la, Figures de calidoscopi, va ser presentada al Premi Prudenci Bertrana de 1987, però el jurat d'aquell any, amb poca visió literària, va declarar el premi desert. Quan va ser publicada (1989), va sorprendre per la seva maduresa narrativa, per la

combinació de registres i per la prosa treballada, coses no gaire habituals en primeres publicacions. L'obra es va traduir al castellà.

Llibreta de vacances (1991), el seu segon llibre, és totalment diferent del primer. Aquí experimenta les possibilitats del conte o de les narracions breus, gènere que exigeix plantejaments molt concrets. A més, és un llibre escrit en clau d'humor, i la ironia es fa present en cada un dels onze relats i, encara més, en la guia de lectura.

Amb l'aparició de *Les hores detingudes* (1993), la crítica va saludar la confirmació dels seus dots de narrador a través de plantejaments novel·listics complexos. L'obra va obtenir els premis Prudenci Bertrana, Crítica Serra d'Or i Lletra d'Or, i ha estat traduïda al castellà i al francès.

A DG (1998) reprèn en part els seus inicis satírics, però ara amb una obra de gran ambició, que intenta reflectir la societat catalana del moment, on es torna a demostrar que Ramon Solsona no és escriptor d'un sol registre, sinó que és capaç de fer ben fetes les coses més variades.

L'abril de 1994 va ser l'Escriptor del Mes, figura promoguda per la Institució de les Lletres Catalanes.

Cal remarcar, també, que és coordinador de l'assignatura Tècniques d'Expressió Oral i Escrita a la Universitat Oberta de Catalunya i, per tal de treballar els continguts d'aquesta assignatura, ha publicat unes guies per a l'aprenentatge, conjuntament amb Montserrat Morera.

Segurament, la presència d'obres amb sentit de l'humor i obres més serioses i reflexives forma part de la manera de ser de Ramon Solsona, ja que de jove ja li agradava imitar i parodiar personatges; ell mateix és persona d'un bon sentit de l'humor i bromista i, a la vegada, reflexiva i melangiosa:

Això s'explica perquè tinc les dues vessants. Tendeixo a plantejar-me una sèrie de coses molt seriosament, reflexivament i amb un to més greu; però, d'altra banda, sóc molt de la broma, m'agrada fer broma i escriure sobre les bromes.¹

Se sent atret per la màgia de les paraules, pel seu origen, per la seva història, fins al punt que anota tots aquells mots, combinacions de paraules i expressions que li criden l'atenció. Li agrada jugar amb les paraules. I és que, segons ell, l'escriptor s'ha de sentir fascinat per la màgia del llenguatge, ha d'estar-ne enamorat.

Tot plegat, una persona que es dedica en cos i ànima als seus dos "oficis" actuals, el periodisme i el guionatge, d'una banda, i la novel·la, de l'altra, i que en una entrevista, a la pregunta de si per a escriure s'ha d'haver viscut molt, responia:

En aquest sentit estic en contra de qui pensa que la novel·la és l'escuma que queda del got de cervesa, entenent la cervesa com la vida que un ha viscut. La meua vida és absolutament normal, no té res d'extraordinari; sóc professor d'institut i no hi ha res d'especial que hagi d'explicar. Potser l'única cosa que enriqueix, però això a tots d'una mateixa manera, és l'edat. Fa pocs dies llegia un llibre de Soledad Puértolas, *La vida oculta*, on té una frase que diu «el secret del novel·lista consisteix a arrencar els secrets a la vida»; m'ha agradat molt, perquè em sento en aquesta mateixa línia; anar vivint, observant...²

---

¹ "Ramon Solsona." (entrevista de Sònia Hernández) A "L'extra", suplement d'*El 9 Nou*, (18 de desembre de 1998)

² "Ramon Solsona. La transcendència del fet quotidià." (entrevista de Marta Nadal) *Serra d'Or*. [Barcelona] (abril de 1994) núm. 412, p. 11-14.

2. QUÈ ESCRIU I COM ESCRIU?

Ramon Solsona, quan escriu, parteix de les espurnes del dia a dia, es planteja més interrogants que no pas respostes i és amant de donar al lector elements de reflexió i de paradoxa, en definitiva, de picar-li l'ullet. Demostra ser un gran coneixedor de la literatura, i els coneixements els aplica després als seus relats, en una mena d'exercici de tècnica narrativa. Fa tot l'efecte que s'ho passa bé escrivint.

Està convençut que potencialment, amb els seus èxits i desenganys, els seus amors i desamors, tothom porta una novel·la a dintre. I això vol dir que el novel·lista ha d'apropar-se tant com pugui al món de cada dia i documentar-se molt. En les novel·les de Ramon Solsona el més important no és l'argument en si, sinó totes aquelles coses (detalls, sentiments, reflexions, etc.) que s'enganxen d'una manera essencial amb la història que ens està contant, fins al punt que són totes aquestes coses les que més et fan gaudir de la lectura. Són, en definitiva, els reflexos de quotidianitat:

La meva biografia és llisa, sense viatges a la selva ni coneixences entre les èlites. Escric des d'aquesta condició de persona corrent, però he de fer constar que la quotidianitat no és forçosament antiliterària. Encara que a vegades no ho sembli, la vida de cada dia és plena de prodigis. I de puntes d'iceberg que porten novel·les senceres a la panxa. La majoria dels lectors són com jo, amb els afanys, els neguits, les alegries i les frustracions que la humanitat arrossega des de sempre. No els sé entretenir amb aventures fantàstiques, perquè jo escric arran de la realitat, però sé que els puc divertir o commoure.

Tot i que he tocat diversos gèneres, em sento bàsicament novel·lista. La novel·la permet expressar una visió del món, permet manipular la realitat i projectar el món interior de l'escriptor.[...]

Potser, en el fons, la novel·la em permet explicar-me el món a mi mateix, articular la perplexitat de l'existència fent veure que és als altres a qui ho explico.³

Un plantejament essencial a l'hora d'escriure qualsevol cosa és el to que li vol donar, perquè el to acaba condicionant l'estratègia narrativa, el tempo, l'estil i la llengua. Per això a l'hora de crear l'efecte buscat s'autoimposa un gran treball des del punt de vista del llenguatge, l'estructura i l'estratègia narrativa. I el resultat són textos amb una tècnica precisa i una gran riquesa de registres i de llenguatge. En particular *Figures de calidoscopi* i *Les hores detingudes* són novel·les amb una estructura novel·lística basada en la fragmentació, construïdes amb una arquitectura complexa i espectacular, on les peces encaixen d'una manera prodigiosa.

Ramon Solsona es posa dins la pell dels seus personatges i els dona veu, parla a través d'ells. Santiago del Rey, en un article, qualificava aquesta extraordinària aptitud com a "literatura ventríloqua".⁴ Solsona pot adoptar qualsevol perspectiva, fins al punt que, per exemple, a *Figures de calidoscopi*, algunes narracions de *Llibreta de vacances* i la carta de *Les hores detingudes* s'arrisca a adoptar el punt de vista d'una dona —sense comptar que la protagonista de DG és també una dona.

---

³ *L'escriptor del mes. Abril de 1994. Ramon Solsona.* Suplement de *Crònica d'Ensenyament*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 1994, p. 5.

⁴ DEL REY, S. "Literatura ventríloqua." *El Observador*. [Madrid] (12 d'octubre de 1991)

I ficar-se dins la pell dels personatges té una traducció clara a nivell de llenguatge: si els personatges han de ser creïbles, han de parlar com parlen realment, han de tenir els seus tics i les seves actituds. Per això, la llengua de Ramon Solsona és una llengua viva, de carrer. Li agrada dir que quan escriu es baralla cos a cos amb el llenguatge, és a dir, escriure suposa buscar la paraula precisa, l'expressió adequada. Fins i tot, de vegades, aprofita de manera excel·lent els jocs de paraules.

Es pren molt seriosament les novel·les i les va escrivint al llarg de molt de temps. Li agrada anar prenent notes, escriure a poc a poc, revisar i reconstruir el text, afegir coses...

Pel que fa als articles periodístics, intenta dir coses diferents de les que es diuen normalment o, en tot cas, dir-les de manera poc habitual i afegir-hi un toc d'ironia. De fet, tot i que aquí no es treballen, els seus articles poden resultar molt adequats per a fer determinades activitats de llengua.

3. ITINERARIS DE LECTURA

➤ Figures de calidoscopi

Edat de lectura

L'obra té una certa complexitat de lectura, ja que cal entrar en el joc de les set possibilitats que ens presenta el calidoscopi i del fragmentarisme de la novel·la. Si, a més, pensem que l'obra planteja els hipotètics futurs d'Isabel, ara que ha acabat el batxillerat, cal convenir que aquesta obra és especialment adequada per a l'alumnat de batxillerat (de 16 a 18 anys), que pot ser el més preparat per a entendre-la i el més receptiu a l'hora d'interessar-s'hi.

Figures de calidoscopi contribuirà, de ben segur, que el lector d'aquesta edat es plantegi interrogants en un moment de clara identificació amb el de l'escena inicial de la novel·la: què em portarà el futur? què en vull fer, jo, del meu futur? quines coses depenen de mi i quines no?

Argument

Isabel Corbella acabava de tancar un capítol de la seva vida. Després d'haver-se passat dotze anys estudiant en un col·legi de monges, arriba a casa, es tanca a l'habitació i, davant el mirall, mentre es treu per darrera vegada l'uniforme, reviu un seguit de sensacions i s'interroga sobre el futur. Llavors agafa un vell objecte, el calidoscopi: els jocs de figures i colors transporten la Isabel (i ens transporten a nosaltres), com en un somni, a set possibles vides femenines que poden tenir com a origen aquella Isabel que estrena la seva categoria de dona. Cap d'aquestes possibles vides desemboca clarament en la felicitat anhelada, tot i que variïn els contextos i les relacions amb les persones de referència de l'adolescència; si de cas, algun moment de desfogament o de certa pau, però sempre havent passat per moments dificultosos i amb la solitud planant per la vora.

Trobem cada Isabel en un moment concret de la seva vida adulta (al voltant dels 39 anys d'edat) i, per tant, amb un passat a l'esquena respecte del moment juvenil de l'inici de la novel·la. Qualsevol estímul porta a recordar el passat i a explicar les sensacions del moment. Assistirem, doncs, a la formulació dels records i els sentiments de les diferents imatges de la Isabel.

Dues històries configuren l'eix principal i apareixen repetidament al llarg dels capítols senars: la primera relata les poques hores d'una escapada a Sitges amb un amic de joventut —escapada que suposa un desfogament per a una Isabel que té una vida

matrimonial poc satisfactòria— i la segona relata episodis de set dies d'una setmana d'una Isabel separada del seu marit que passa penúries econòmiques. Els capítols II i XII ens presenten a través del gènere epistolar una Isabel que ha fracassat en el primer matrimoni i ara viu en un poble de muntanya amb el seu segon marit. El capítol IV ens dibuixa una Isabel convertida en famosa actriu, mentre la seva germana Rosalia viu una existència horrorosa. El capítol VIII ens posa davant d'una Isabel que acaba de tenir bessonada i que dialoga amb els diversos personatges que van a veure-la.

Els episodis dels capítols VI i X poden ser llegits com a narracions tancades i són aquells on la Isabel té una presència més secundària: en el primer dels dos, el de la casa de menjars de la Sanfeliuense, el protagonisme el tenen la multitud de personatges que hi concorren, i la Isabel, una administrativa soltera, és una més de les persones que van a dinar al concorregut restaurant; en l'altre, el protagonisme el té un tal Mariano, un endarrerit mental enamorat dels ulls de la Isabel, el qual quan va al seu pis decidit a abusar d'ella es troba que és cega. Les diferents històries són molt riques en matisos i estan explicades amb registres expressius diferents, els quals ajuden, i molt, a remarcar els contrastos entre unes i altres.

La novel·la acaba allí on ha començat. Isabel Corbella acaba de deixar al darrere els anys de col·legi, i també els anys d'infantesa i d'adolescència (treure's l'uniforme i despullar-se adquireix aquí una forta càrrega simbòlica), i se li planteja el gran interrogant del futur: aquest és el principi i el final de la novel·la, i entremig hi ha set possibles "futurs" d'aquesta jove. En realitat, hem assistit ni més ni menys que a un enfilall d'elucubracions.

Tema

Una jove, Isabel Corbella, es troba de sobte davant el gran interrogant del seu futur. El futur ens presenta a tots múltiples preguntes, però quan es materialitza en una d'entre múltiples possibilitats queden encara moltes altres preguntes: per què les coses són com són i no d'una altra manera? què hauria passat si...?

El futur està obert, doncs, a moltes hipòtesis, i aquest fet comporta una certa por a allò desconegut i a equivocar-se. Si fem cas de les històries del llibre, algunes de les principals pors que planteja la vida són les del fracàs amorós, la incomprensió i la solitud.

Al voltant del tema de la incògnita del futur hi trobem també el món per descobrir, els diferents camins on ens pot portar la vida, la intervenció capriciosa de l'atzar en l'existència de les persones, la lluita davant les situacions adverses, les relacions humanes i les persones que fan que el futur sigui d'una manera o d'una altra, etc.

En aquest context, el calidoscopi té un elevat valor connotatiu, ja que és un estri que té miralls inclinats que fan que, en mirar per un extrem, uns petits vidres de colors situats a l'altre es vegin multiplicats i formant figures geomètriques. Després d'haver mirat la seva pròpia figura nua en el mirall real, la Isabel sembla descobrir en el joc de miralls del calidoscopi la seva pròpia figura de dona al cap dels anys, amb diverses possibilitats de futur regides per l'atzar.

Personatges

Isabel Corbella (també anomenada Bebé pels amics) és la protagonista absoluta, però és una protagonista polimòrfica, ja que al llarg de les pàgines ens trobem amb set Isabels (o set possibles Isabels). La pròpia protagonista —i nosaltres amb ella— es veu com a casada avorrida, com a separada que té dificultats econòmiques per a pujar els seus dos fills, com a separada tornada a casar que no pot tenir fills, com a mare que acaba de tenir bessonada

(i ja tenia dos fills més), com a actriu soltera, com a administrativa soltera i verge, i com a cega.

Isabel mai no és descrita físicament i només és singularitzada pels seus ulls: Amb aquests ulls faràs dels homes el que voldràs, li diu una companya de col·legi. Però, en realitat, a les històries imaginades és ella qui pateix els homes. Si la protagonista és una dona és, potser, perquè les dones són les més baquetejades per la vida.

Els altres personatges que apareixen són una mena de cor que acompanya la veritable solista. Aquests personatges pertanyen a tres entorns diferents. Els dos primers, l'entorn familiar i el de les amistats d'infantesa i joventut (les amigues del col·legi, però sobretot la colla de Caldetes, la vila on va a estiu de jove), ja formen part del context de la Isabel que contemplem en començar la novel·la, i per tant restaran ja relativament constants en les diferents visions calidoscòpiques, tot i que s'aniran perfilant amb uns matisos i un protagonisme desigual segons cada cas. El tercer entorn ja és molt més variable, depèn de cada visió calidoscòpica, i està format per personatges que han aparegut en cada una de les vides adultes de la Isabel i que, per tant, són diferents en cada cas. Alguns passen a ser coprotagonistes d'alguns dels episodis: Narcís, amic d'infantesa i joventut, és l'acompanyant de la primera Isabel en la seva escapada a Sitges; Fina, també amiga de joventut, no és només la confident de la Isabel que viu aïllada en un poble de muntanya, sinó que apareix amb existències diversificades en alguns episodis més; Josep Tomàs, Poldo, Valentí i Borja són diferents marits de les diferents Isabels; etc.

Ja hem vist dins l'apartat dedicat a l'argument que en l'episodi de la casa de menjars de la Sanfeliuense el veritable protagonista és un públic divers i també la Montserrat, la confident de la Isabel, i que en l'episodi del Mariano, aquest personatge agafa tot el protagonisme.

Comentari a part mereix Rosalia, la germana petita de la Isabel, que pren un gran protagonisme en dos dels episodis (capítols IV i VIII).

Suggeriments didàctics

1. Sintetitzar per separat cada una de les set possibilitats que se li presenten a la Isabel a l'altre extrem del calidoscopi. Per a fer aquesta activitat pot resultar molt pràctica l'elaboració d'un quadre amb els elements que caracteritzen cada Isabel adulta (treball, marit/marits, fills, fets singulars de la seva vida, sentiments, etc.). També caldria reflectir-hi quins són els elements enterbolidors, de frustració o de fracàs, que hi ha en cada una.
2. Els referents i els records fins als setze anys són comuns per a totes les possibles Isabels adultes que ens presenta el llibre. Resseguint les diferents històries es poden arribar a extreure aquests records anteriors al moment de l'inici de la novel·la.
A més, cada una de les set històries conté freqüents al·lusions al passat posterior (és a dir, el temps que aniria des dels setze als quaranta anys, aproximadament, de cada Isabel, temps singular i únic per a cada una) i als personatges que han aparegut o reaparegut a la seva vida, elements que també poden ser extrets de les diferents històries per part de l'alumnat.
3. Un cop analitzades les set imatges de la Isabel, es pot fer a classe una mena de taula rodona en què cada una d'aquestes imatges sigui assumida per un alumne o una alumna que expliqui la història que li hagi correspost i en justifiqui les actuacions i sentiments.

4. Robert Saladrigas afirmava en un article⁵ que *Figures de calidoscopi* estava construïda amb l'aplom i el vell ofici artesà dels grans arquitectes renaixentistes i que les diferents identitats de la Isabel cobren vida autònoma en una singular configuració del llenguatge que, a la vegada, deriva d'un determinat punt de vista narratiu, amb la qual cosa les successives imatges de la Isabel i del seu entorn són exposades amb la prosa que Solsona creu que millor s'ajusta al ritme que hi vol imprimir.

Joan Ferraté, a "El vell instint fabulador (i 2)"⁶ diu que cadascuna de les set Isabels en què es multiplica el personatge de l'única Isabel està caracteritzada, no solament pel que ella és i fa i la mena de món en què es mou, sinó abans que res pel procediment narratiu propi de la secció que li correspon. Cal analitzar, doncs, quina és "l'arquitectura" de la novel·la i quin és el procediment narratiu que singularitza cada imatge de la Isabel.

5. Un cop vist que Solsona s'acosta a la protagonista i a la resta de personatges de la novel·la des de diferents òptiques o punts de vista i que, com a conseqüència, dins de la novel·la apareixen diferents tipus de text (narració objectivada, carta, monòleg interior, entrevista, notícia, etc.) es podrien enumerar les principals característiques d'aquests gèneres textuais i, per grups, elaborar diversos resums argumentals de la novel·la usant cada un d'aquests gèneres.
6. Un exercici interessant pot consistir a analitzar la figura de la Rosalia com a contrapunt de la Isabel i el paper que juga en els dos episodis en què té una clara presència. Igualment es poden analitzar els diferents papers que juga la Fina, l'amiga íntima de la Isabel.
7. Al capítol x, Mariano, un disminuït psíquic, ara reclòs en un sanatori, recorda la seva vida i el seu únic contacte amb una Isabel cega. La forma d'expressar-se d'aquest personatge és bastant peculiar. Caldria assenyalar aquells elements característics del llenguatge que emprà Mariano i aquells que donen al fragment un to esperpèntic.
8. Les possibles combinacions calidoscòpiques són moltíssimes. Podem jugar a imaginar-nos altres imatges del calidoscopi, altres possibles vides adultes de la Isabel. Els alumnes poden, utilitzant els recursos d'una de les tècniques narratives vistes en la novel·la, escriure una altra història de la Isabel, tenint sempre en compte els referents que ella ha tingut fins als setze anys.
9. Si es vol, també es pot treballar i escriure sobre què hauria passat si la vida hagués portat tal persona (una persona de l'entorn de l'alumnat o un personatge famós) cap a un altre lloc o una altra situació.

➤ **Llibreta de vacances**

Edat de lectura

La majoria de narracions de Llibreta de vacances tindran, amb tota seguretat, la virtut de seduir, "enganxar", els alumnes de 14 anys en amunt, ja que es trobaran amb històries que tenen elements relacionats amb els seus interessos. Tanmateix, algunes narracions

---

⁵ SALADRIGAS, R. "El azar en la magia de la palabra." *La Vanguardia*, [Barcelona] (9 de juny de 1989)

⁶ FERRATÉ, J. "El vell instint fabulador (i 2)." A "Quadern", suplement d'*El País* (11 de maig de 1989)

(“L’única cosa certa”, “Magazine” o “Una història lamentable”, per exemple) necessitaran un bon treball previ i un bon acompanyament per tal que els joves alumnes puguin tenir els referents necessaris per a entrar en el joc del relat.

Argument i personatges

Llibreta de vacances és un conjunt d’onze narracions, distribuïdes en tres apartats, i una sucosa guia de lectura. Tot aquest conjunt va precedit d’un advertiment en el qual l’autor, amb el to irònic i paròdic que trobarem al llarg del llibre, ens alerta de la presència d’un apèndix amb anàlisis il·luminadores i utilíssimes propostes de treball i ens aconsella treballar amb aplicació i perseverància.

La primera part, “Allegro assai” (temps musical prou viu), inclou boniques històries d’amors i desamors pintades amb els mateixos colors amb què les acoloreix la vida. Són contes de to festiu. A “Cerezo rosa” una persona que s’ha quedat de rodríguez viu una excitant experiència d’estiu. A “Per Sant Jordi, una rosa” trobem les secretes il·lusions amoroses d’una adolescent. “Joc de peus” ens mostra una divertida situació eròtica d’un jove durant un convit de noces. “Pastís d’aniversari” ens presenta un metge en atur que treballa de missatger fent resignats itineraris en busca del pastís demanat per l’esposa embarassada.

La segona part porta per títol “Andante” (temps musical moderadament lent) i conté altres històries d’ells i elles. Són narracions més serioses i una mica tristes. “La proa del món” explica en forma epistolar una fugaç història d’amor entre un vell faroner i una jove estrangera. “L’única cosa certa” (igual com passa amb “Pastís d’aniversari”) ens retrata un personatge desplaçat, però ara d’una manera més dramàtica. “L’amant dels diccionaris” és una història ambientada a París, on des de fa quaranta-cinc anys Maurice i Armande es troben periòdicament per recordar l’època de la infantesa i constatar el pas del temps.

La clau de la tercera part ens la donen el propi títol (“Allegro giocoso”) i el petit comentari introductori: L’autor es diverteix amb algunes coses de l’ofici d’escriure i posa en guàrdia el lector sobre les maltempsades i els paranys de les humanes passions. Són narracions amb més ironia, una mena de divertimento personal. Fins i tot a “Una història lamentable” es permet de fer ficció amb personatges reals que coneix, fa un joc entre ficció i realitat amb gent del món literari català que ell admira i amb els quals comparteix amistat, i experimenta amb un personatge literari creat per un altre autor (transliteratura), cosa que li permet transformar la clàssica trobada d’autor i personatge en trobada del personatge i dels editors en competència.

El protagonista del relat “Amor mètric” compara totes les severs amants imperfectes amb termes literaris i ara aspira a la perfecció del sonet. “La inspiració del novel·lista” i “Magazine” són una ficció irònica a l’entorn de l’art d’escriure, on les víctimes de la paròdia són els tòpics de les sèries negres i els argots del periodisme cultural i esportiu.

Incloure-hi una guia de lectura proposada pel propi autor i formant part del cos original del llibre no deixa de ser un fet singular en la literatura catalana. En aquest apèndix en forma de guia de lectura, hi trobem un comentari de cada relat. És un afegit a cada conte, amb elements que no podrien incorporar-se al relat, però que li afegeixen una bona dosi d’ironia. Com diu el mateix autor: Volia fer una mena d’esperpent de les edicions crítiques en forma d’exercicis i comentaris de text com els que es proposen a les escoles fins a fregar el ridícul. No perquè no m’agradin aquesta mena d’edicions, que la

veritat és que m'apassionen, però sí que volia demostrar que moltes vegades als qui les preparen se'ls escapa la mà.⁷

Tema

A Llibreta de vacances trobem onze relats sobre la vida, la vida vista amb ironia, i una paròdia dels exercicis que freqüentment acompanyen les lectures literàries en els llibres de text o en els quaderns de vacances.

Allò que dóna unitat a cada apartat és més aviat el to, festiu en el primer bloc, melangiós en el segon i molt irònic en el tercer. Tot i que les temàtiques va apareixent i reapareixent indistintament de l'apartat on queda ubicat el conte, la primera part se centra més en l'amor, la segona en el pas del temps (i el sentiment de fracàs) i la tercera en l'exercici literari.

De tota manera, quasi totes les narracions remetent d'una o altra manera al fet amorós, ja que l'amor omple quasi tots els espais de la nostra vida. Aquestes situacions amoroses plantegen, però, experiències eròtiques puntuals, enamoraments no correspostos, amors impossibles, amors fracassats, etc.

L'escriptura i la creació literària apareixen també sovint, ja que no només són el referent del tercer apartat, sinó que estan presents en altres relats com "Per Sant Jordi, una rosa", "Joc de peus", "L'única cosa certa" o "L'amant dels diccionaris".

El pas del temps és un element insistent en tot el segon apartat, però, a més, en el conte "La proa del món" trobem la importància de la memòria, un tema bastant important en les novel·les de Solsona.

Suggeriments didàctics

1. Després de llegir els relats, es pot suggerir als alumnes de fer una descripció de la personalitat dels diferents protagonistes i dir quines són les motivacions i circumstàncies que condicionen el seu comportament o el seu punt de vista sobre el món que els envolta.
2. Una anàlisi de com està estructurada l'obra pot consistir a fer un quadre de doble entrada, en el qual es faci constar, per una banda, el títol de cada conte i, per l'altra, la veu narradora, la perspectiva temporal i la tècnica emprades en cada una de les narracions.
3. En una novel·la hi pot haver molts elements simultàniament (alegria, tristesa, amor, crueltat, etc.), però en un conte, no; cada conte és un món. A més, els contes consten d'estructures més petites que les novel·les i es construeixen al voltant d'una sola tècnica. En aquest sentit es pot fer l'activitat d'identificar l'element dominant en cada conte i el gènere narratiu (carta, monòleg, etc.) en què l'autor n'ha basat la construcció i l'estructura.
4. En el llibre hi trobem el divertimento al costat de la reflexió. Ramon Solsona, en una entrevista realitzada arran de la publicació de Llibreta de vacances, deia:

---

⁷ "Ramon Solsona. Escriptor." (entrevista de Gemma Casadevall) *Diari de Barcelona* [Barcelona] (4 d'octubre de 1991)

Ara, en canvi, opto per la via de la ironia, del sentit de l'humor, però alternant uns contes decididament còmics amb altres en què el registre es transforma deliberadament cap a una expressió més seriosa. Totes dues fórmules formen part de la meua manera de ser. M'agrada combinar-ho perquè són dues manifestacions diferents de la meua personalitat, però també perquè és una manera d'avisar el lector que, malgrat les aparences, allò no va del tot en broma. És a dir, si en un moment determinat sembla que jugui i res més, immediatament després intento demostrar que rere d'aquell acudit hi ha una intencionalitat que espero que tothom sàpiga percebre. Fins i tot en les narracions aparentment frívols.⁸

Una bona activitat consistiria a destriar els contes amb un to més distès i còmic del contes amb un to més seriós, i identificar-hi, en tots, la intencionalitat o l'element reflexiu que s'hi amaga.

5. Segurament els anys de docència de la literatura han tingut la seva part de culpa en la inclusió d'una guia de lectura a Llibreta de vacances. Solsona sap que les guies de lectura són útils, però que de vegades es cometien excessos o desenfocaments. Per això la seva guia de lectura no és gens convencional: fa una paròdia dels abusos i superficialitats d'algunes d'aquestes guies i el lector incisiu hi troba orientacions a través de l'humor i la ironia. El cert és que ha volgut donar un pes important a aquest singular apèndix i que, per tant, resulta necessari aclarir quina és la relació que hi ha entre cada narració i els seus corresponents "comentaris" i "exercicis" de la "Guia de lectura" i en quins elements es basa la paròdia en cada cas.
6. La narració "Per Sant Jordi una rosa" constitueix un exercici d'ús magistral dels registres de la llengua. Solsona opta per la llengua viva i creïble en boca d'un personatge abans que per l'ortodòxia, i d'una manera ben conscient juga amb aquesta opció en un exercici de l'apèndix. Es pot fer un exercici d'observació dels elements peculiars de llenguatge que trobem en els diàlegs i en el dietari de la Meri i veure què blasma Solsona en el primer exercici de la corresponent "guia de lectura". Després es pot fer un exercici de creació centrat en el món juvenil, on s'intenti contrastar a nivell de llenguatge allò que és narració objectiva amb allò que és la veu directa dels personatges.
7. No cal dir que, igual com hem fet en l'activitat anterior, es poden fer tot tipus d'exercicis centrats en un sol dels contes. Alguns exemples podrien ser els següents:
  - a) A "Cerezo rosa", enumerar els elements que poden portar a pensar erròniament que el protagonista és un home i dir en què es basa la sorpresa final.
  - b) Sobre "La proa del món", contextualitzar i comentar l'afirmació que fa cap al final el vell faroner: De la mar de fons de l'esperit no te n'escapes fàcilment. Fins que no ha vingut una tempestat no he recuperat la serenitat.
  - c) En el conte "Amor mètric", recopilar tots els termes literaris que el narrador aplica a les dones que han anat passant per la seva vida i observar quin és el terme de comparació en cada cas.

---

⁸ "Ramon Solsona. Escriptor." (entrevista de Gemma Casadevall) *Diari de Barcelona* [Barcelona] (4 d'octubre de 1991)

1. Entre les narracions del llibre, en trobem de tancades, amb un principi i un final ben definits, i altres d'obertes, que són retalls de vides més complexes. A més a més de destriar les unes de les altres, cada alumne pot escollir-ne una de les obertes i, a partir d'ella, escriure el seu propi relat.

➤ Les hores detingudes

Edat de lectura

L'experiència profunda de la mort, els elements simbòlics i les contínues referències al món clàssic, a més de la tècnica emprada per a fer el tractament del temps, semblen aconsellar que la lectura de *Les hores detingudes* no es faci abans dels 16 anys, moment en què els joves podran fruit més profundament dels rics mons interiors que es dibuixen a la novel·la.

Argument

La tècnica de la multiplicitat se centra damunt d'una trajectòria biogràfica tancada: el punt de partida de l'argument és la mort accidental d'una jove professora de 35 anys, i això fa centrar l'atenció en l'experiència dels qui l'han sobreviscut. La dona esdevé eix narratiu, no per la seva presència, sinó per la seva absència. No assistim directament als fets que van passar i a la vida de la protagonista, sinó que els coneixem a través del record dels qui en vida van ser les seves persones més properes i estimades, i principalment a través de la veu de qui va ser el seu marit.

Quatre anys després de la mort, el jove vidu evoca per escrit l'últim dia de la seva esposa, aquell que van passar junts visitant les ruïnes d'Òstia Antica, cosa que fa com una mena d'alliberament o catarsi del sobtat impacte emocional que va viure: Aquell matí de juliol m'ha marcat de tal manera que sento com si la meua vida s'hagués aturat i no es pogués desencallar fins no haver resseguit en sentit invers tot el camí fet juntament amb ella.⁹

Es descriuen de manera minuciosa les hores del darrer dia, passades sobretot dins del recinte arqueològic d'Òstia. El primer capítol, "Tot li va bé a Annio", és una descripció històrica que ens situa al lloc del drama, les ruïnes d'Òstia, prop de Roma. De bon començament ja ens és presentada l'amenaça (la serp que causarà la mort del personatge central), la qual anirà reapareixent periòdicament, com un recordatori funest, en anotacions entre parèntesis. El segon capítol comença amb la frase: Quan vam sortir de l'hotel aquell matí de juliol, ni ella ni jo no ens pensàvem que era el nostre últim dia.¹⁰ A partir d'aquest moment ja sabem el desenllaç, i amb una tècnica de contrapunt passat/present es va descrivint el dia de la mort, la vida i l'entorn del matrimoni abans del viatge a Itàlia, i les conseqüències que ha tingut aquella mort en la vida familiar.

Per tant, la novel·la és el procés cap a la situació que ja coneixem des del principi (la mort de la protagonista), i en aquest sentit la intriga es concentra a saber en quin moment i de quina manera es produirà el tràgic succés que ja sabem que va passar i, col·lateralment, en una misteriosa carta sense data que el marit ha trobat entre els papers d'ella.

Però la novel·la és molt més que l'explicació d'aquest procés, perquè l'evocació de l'últim dia porta a l'evocació dels anys anteriors, dels quatre anys posteriors, de les persones del voltant i, sobretot, a l'evocació i recuperació de la forta personalitat de la

---

⁹ SOLSONA, R. *Les hores detingudes*. Barcelona: Quaderns Crema, (1993) p. 23.

¹⁰ SOLSONA, R. (1993) p. 27.

difunta, de tal manera que el marit, recuperant la memòria també recupera una part d'ell mateix, fins al punt d'arribar a fer aquesta afirmació: La revisc a ella i em revisc a mi.

L'evocació comporta tres espais temporals en la narració: aquelles últimes hores, a Roma i a Òstia; el temps anterior, centrat especialment en la relació de la parella, i el que ha passat després, fins a descriure fets i vivències del present

Tema

El protagonisme a *Les hores detingudes* no el té la història explicada, sinó els sentiments i el record. Uns sentiments mediatitzats pel drama del buit amorós, pel dolor associat a l'absència provocada per una mort sobtada. I l'absència de la dona estimada és vista des de diverses perspectives masculines (en les filles, l'absència té una altra dimensió): el marit, el pare i el vell professor universitari que n'estava enamorat en secret. Assistim, doncs, a la vivència del dol; ara bé, considerant que la visió que predomina en la novel·la és la del marit, podem dir que ens trobem davant d'una profunda reflexió sobre la viduïtat.

En el fons, els grans temes de *Les hores detingudes* són dos temes eterns, l'amor i la mort, i la memòria com a nexa entre tos dos. El record, però, és selectiu, es focalitza en uns determinats elements, i ens fa donar importància a aspectes que en el moment de viure'ls van passar desapercebuts, tal com escriu, el narrador en la ficció:

Costa reproduir el passat sense fer trampes. No vull dir les fites solemnes, sinó la lletra petita [...] perquè els gestos de cada dia constitueixen un capital valuós, acrescut de cèntim en cèntim. Després del violent atac de gelosia que em va provocar la carta fatídica, m'adono que la gelosia no ve de la possessió d'una persona per una altra, sinó que algú que no ets tu s'apropiï els detalls, les maneres, els gestos involuntaris que dibuixen l'essència de les persones, tan singular i irrepetible com les empremtes digitals. No em vaig adonar d'aquest privilegi quan la tenia al costat i després l'he hagut de reconstruir rebuscant en el meu Testaccio.

Ara m'esforço a aturar el temps, a aïllar els instants de plenitud. Tinc por que es perdin. Intento fer com l'artista, atrapar la fugacitat d'un moment, sinó que jo ho faig sense haver pres els apunts del natural [...]¹¹

La novel·la ens ve a dir que hi ha coses pròpiament eternes i que el record també és capaç de donar una certa dosi d'eternitat. Com diu Marta Vallerdú:

[...] una vida humana i una ciutat extingides, i que, tanmateix, perduren en el temps. L'al·legoria del cicle solar, que obre i tanca la novel·la amb la simetria de dos capítols descriptius magnífics, representa aquesta perdurabilitat [...]¹²

Personatges

Tot i que en el temps que s'escriu la novel·la ja ha mort, ella és el personatge que ho omple tot, les pàgines escrites i l'aire que es respira. Era impulsiva, activa. Professora universitària de filologia llatina, se sentia fascinada i profundament atreta pel món romà. Mor en el millor lloc on pot morir: enmig d'allò que l'atreu tant, les ruïnes romanes. És

---

¹¹ SOLSONA, R. (1993) p. 75.

¹² VALLVERDÚ, M. "Ramon SOLSONA, *Les hores detingudes*. Barcelona: Quaderns Crema, 1993. 179 pàgines." A *Els Marges*, núm. 51, 1994.

com si hagués triat morir en aquell lloc per participar de l'eternitat d'un món clàssic que sempre ha viscut i sentit apassionadament.

El contrapunt és el marit, professor de química, que ha tingut una formació científica i a qui les pedres mil·lenàries no interessaven ni una part del que interessaven la seva esposa. No és l'única diferència: ell és més introvertit i reflexiu. Evocant l'esposa sembla com si, a poc a poc, s'hi anés identificant i adoptés els seus punts de vista.

També hi ha les nenes, en les quals hi ha aspectes de la personalitat de la mare. Una té un esperit més animat i aventurer, i l'altra un esperit més angoixat.

El doctor, sogre de qui escriu i pare de la professora morta, va transmetre a la seva filla la passió pel passat. És una persona resignada i tancada davant les desgràcies familiars. Ell ha tingut una doble pèrdua: l'esposa i la filla.

Cap al final apareix la figura del vell professor de filologia grega, company de la dona a la facultat i enamorat secret. Tot i els gustos coincidents pel món clàssic, ella era oberta a la vida i ell viu una existència tancada i desenganyada.

Val la pena remarcar que mai no arribem a saber el nom dels personatges, cosa que els proporciona més sentit de perdurabilitat.

Suggeriments didàctics

1. La novel·la va discorrent per tres espais de la memòria. Per tal d'entrar millor en aquest excel·lent joc temporal, seria útil aïllar allò que pertany a l'últim dia, el dia fatídic de la mort d'ella; allò que pertany als anys anteriors, en vida de la dona, i allò que pertany als quatre anys que han passat des del dia fatídic. Fins i tot, vistos els tres períodes del record, es podria dir quin és el temps estrictament actual dins la ficció de la novel·la.
2. Com una premonició fatídica, periòdicament va apareixent l'escurçó que acabarà amb la vida d'ella. Una possible activitat consisteix a seguir tot el recorregut de la serp i els "sentiments" que sembla expressar.
3. Al llarg de les pàgines hi ha una pluralitat de veus i punts de vista. Per això és essencial analitzar quins són aquests punts de vista i quina visió ens dona cada un de la persona difunta i de les seves relacions mútues.
4. La vida quotidiana està plena de detalls impregnats de la persona que ja no hi és. Si se'n fes una llista, es podria mirar quins són significatius per a cada una de les persones relacionades amb la jove professora.
5. La carta ens proporciona la pròpia veu de la dona. Ella mateix diu: les persones no som allò que semblen. Quins contrastos trobem entre l'autoimatge que ens ofereix la dona en la seva confessió i la perspectiva que hem rebut a través de la veu dels altres? Quins enigmes ens planteja la carta?
6. Les hores detingudes és una novel·la de jocs de contrastos i oposicions. En aquest sentit, es poden fer diverses activitats de comparació: la personalitat d'ell amb la d'ella i la d'ella amb la del doctor; l'espai romà, lluminós, mediterrani, on es produeix la mort de la protagonista, amb l'espai fred de la ciutat fictícia d'on són els personatges; la presència del sol al principi i al final de la novel·la, la llum esplendorosa del matí i els últims raigs del capvespre.

7. L'exercici d'escriure és una catarsi per al marit, és una recuperació de la figura de la seva dona i una recuperació de part de la seva pròpia vida. Ara la conec més bé. I em conec més a mi mateix, arriba a afirmar en el capítol II. Una bona activitat seria intentar justificar aquesta afirmació i localitzar passatges on es noti que ell ha anat assimilant post mortem els gustos i interessos de la seva esposa.
8. Buscar en la novel·la escenes explícites d'amor i escenes explícites de mort. Buscar també informació sobre concepcions filosòfiques de la mort i localitzar textos literaris que en parlin. De tot plegat se'n pot fer una lectura dramatitzada a classe.
9. John Keats, el poeta anglès que va encarnar l'hel·lenisme romàntic, va morir accidentalment a Roma l'any 1825, als 25 anys d'edat. Els alumnes haurien d'intentar justificar l'atracció que sent per ell la protagonista, patent des de la primera part de la novel·la. També seria bo que busquessin informació sobre Keats i que llegissin en veu alta a classe algun dels seus poemes.

➤ DG

Edat de lectura

Per a llegir i treballar DG és necessari estar mínimament informat de la situació social i política de Catalunya i d'Espanya durant els darrers anys i tenir un bon bagatge lingüístic. Per això, tot i que alguns alumnes més joves poden entrar en el joc satíric i els pot fer gràcia tot allò més superficial (noms, marques, etc.), cal suposar que és a partir del 15 o 16 anys quan els nois i les noies trauran més suc de la lectura i seran capaços de comprendre més tota la càrrega irònica i satírica que hi ha a cada pàgina del llibre. No estarà de més, que si abans no s'ha treballat a classe, es doni breu notícia de Ramon Muntaner, de la seva època i de la seva Crònica.

Argument

Aparentment, DG (les sigles DG, en argot real del llenguatge de l'Administració, volen dir director o directora general) explica les "gestes" de Maruja Ruiz, una dona d'un barri obrer que mentre està remonent cel i terra per tal que el seu marit, víctima d'una reestructuració de plantilla, tingui una feina, coincideix en un programa de ràdio amb el conseller de Felicitat Social, el qual li proposa sobtadament ser directora general de Felicitats Diverses. A partir d'aquell moment s'entra en una allau de divertidíssimes "bogeries": l'eròtica del poder (entesa d'una manera sui generis), la poca feina de la protagonista (que pot dedicar-se secretament a la neteja, la seva veritable dèria), els dinars de feina, l'assistència a congressos i, sobretot, l'aprenentatge que, tutorada per Custodi Pidelestresbranques, ha de fer de com cal comportar-se, parlar i pensar en el seu càrrec. No cal dir que Maruja Ruiz serà una peça que grinyola dins de l'engranatge de l'Administració i que haurà de tornar a casa seva, amb la qual cosa recuperarà el seu marit, que havia fugit amb una líder sindicalista.

Però la història contada no és més que un enginyós muntatge per tal de fer una sàtira de la societat i la maquinària administrativa catalanes. Per això, la veritable gràcia de la novel·la rau en les múltiples i variades situacions que es descriuen. I per a fer més efectiva la sàtira, Ramon Solsona s'empeca dos magnífics recursos que li permeten judicar les coses des d'un doble distanciament, el temporal i el geogràfic.

Una suposada becària americana, interessada per les cultures indígenes, fa una tesi de llicenciatura sobre un manuscrit atribuït a Ramon Muntaner, reaparegut sis segles i mig després de la seva mort, que explica les “meravelles” de Maruja Ruiz. Aquest doble joc permet a l'autor tenir un cronista que participa i diu la seva opinió des d'una posició de distanciament i una curadora de l'edició que es permet fer correccions i aclariments a peu de pàgina, en els quals es concentra una bona part de la força paròdica del text.

Tenim així una obra que es parla de l'avui més immediat a tres veus: la narració objectiva feta per Ramon Muntaner (la “veritable” història de Maruja Ruiz), les opinions personals de Ramon Muntaner i les anotacions despistades de Rosanna Sloom. Les tres veus aporten, des de perspectives diferents, la seva part de paròdia i de càrrega satírica.

Tema

DG és una sàtira social i política sobre la Catalunya actual i, sobretot, sobre el món de l'Administració catalana. Amb això Ramon Solsona posa en pràctica en forma de llibre el que hauria de ser el costum de riure'ns-en de nosaltres mateixos. No només el que s'ha anomenat “pujolisme”, com a ideologia dominant en la Catalunya dels darrers anys, sinó certs clixés finiseculars de catalanitat, l'Espanya dels darrers anys, el món sindical i tot allò que pot ser parodiabile és aprofitat per l'autor per a fer un retrat mordaç, proper a l'esperpent, però amb molt bon humor, fins al punt que algunes escenes arriben a provocar la hilaritat del lector.

La literatura catalana, tot i que ara no el conreï gaire, té un passat amb molta presència del gènere satíric. Novel·la satírica sobre la política i l'Administració catalanes. Hi queden retratats alguns consellers. Aquí ens en riem de Madrid; Solsona, convençut que no hi ha res sagrat, es riu del sistema de govern, les carències i els vicis de Catalunya.

En les pàgines del llibre tot això es planteja al voltant del xoc que li suposa a Maruja Ruiz, provinent d'un barri obrer, ser nomenada sobtadament directora general de la Conselleria de Felicitat Social de la Generalitat de Catalunya.

Personatges

La novel·la té un to de farsa, un to caricaturesc i un to pujat. Per això els personatges són estereotipats, i la novel·la està plena de clixés de professions, d'una sèrie de tics, de maneres de ser i de pensar... I en aquest món de farsa tenen cabuda, sense que ens semblin fora de lloc, les veus de Ramon Muntaner i Rosanna Sloom, que fan els comentaris pertinents sobre l'actuació dels personatges condicionats, no cal dir-ho, per la pròpia òptica i pel propi context.

El personatge central, Maruja Ruiz (també coneguda com la Bomba Ruiz, i citada freqüentment amb les sigles MR), és una dona amb caràcter, ferma en les seves conviccions, que clama justícia i vol una feina per al seu marit. Però el sobtat nomenament com a directora general la porta a la inseguretat de moure's en aigües desconegudes i a haver de fer un aprenentatge a marxes forçades del que és el món de l'Administració i de com s'ha d'expressar la catalanitat, entesa segons els clixés d'una certa classe dominant. Maruja té expressament el perfil d'una maruja. És un personatge que comença molt fort, però al llarg del relat es va humanitzant, i al final se salva humanament, perquè políticament va de bufetada en bufetada.

Al seu voltant es mouen el món familiar i veïnal i el món de l'Administració. El món familiar està representat per Dego, el seu marit, Barbie, la filla, que en deixar el primer marit Pere Màrtir Xiruca (gendre 1), es casa amb Pere Regalat Turboinjection (gendre 2) i que és mare de Nintendo, fill del primer matrimoni, i de Windows 95, del segon. Praxis és

la líder sindicalista que acaba seduïnt Dego. Els personatges del món de l'Administració són els més arquetípics: Open Bank (el conseller de Felicitat Social), Custodi Pidelestresbranques (l'encarregat que Maruja no posi els peus a la galleda), Onan (el xofer oficial), etc.

Al llarg de les pàgines, però, va apareixent una munió de personatges, de vegades amb noms reals (José M. Aznar, Felipe González, Jordi Pujol, Marta Ferrusola, Antoni Duran Lleida, Isabel Gemio, Nieves Herrero, etc.), de vegades amb noms paròdics i amb funció, també, arquetípics (Black&Decker, Pixie i Dixie, doctor Llampec, Rosa Mystica, etc.).

Si l'Administració està retratada a base d'arquetipus, també és arquetípic el barri on viu Maruja. Segons Solsona, el Masrampinyo no és el Mas Rampinyo real de Montcada i Reixac, sinó una mena de genèric per a referir-se a les rodalies, al cinturó de Barcelona, i tant podria situar-se a Cornellà com a Sant Just, Cerdanyola, Montcada, Sant Adrià o Badalona. Els topònims que surten dins de Masrampinyo són inventats, com també és inventat el poble de Jarafe de Sierra, per tal d'evitar connotacions no desitjades.

Tot plegat, podem afirmar que els veritables protagonistes de DG són el món de l'Administració autonòmica i la societat catalana dels anys noranta, amb uns determinats personatges i tipus característics de l'època retratada.

Suggeriments didàctics

1. Per tal de fer-se una idea bastant exacta de la dimensió satírica de la novel·la, seria convenient, a mesura que es va llegint, fer una llista dels aspectes més satiritzats. Al final es pot separar allò que fa una al·lusió més directa a l'Administració d'allò que fa referència a la societat catalana en general, sense oblidar aquells aspectes que pertanyen a l'àmbit de la política espanyola.
2. DG ha estat qualificada de farsa política. Seria convenient, doncs, estudiar quines són les característiques d'una farsa i d'identificar-les dins de l'obra.
3. A la novel·la hi ha una autèntica desfilada de persones i personatges; les primers apareixen amb els seus noms reals i els segons, amb noms paròdics, tenen una funció arquetípics. Pel que fa a les persones reals, els nois i les noies poden fer-ne una brevíssima biografia, tot buscant la informació necessària. Pel que fa als personatges amb noms paròdics, poden intentar esbrinar quina és la funció arquetípics de cada un i quina relació hi pot haver entre aquest arquetipus i el nom que l'autor els ha atribuït.
4. A més dels personatges, també es pot intentar observar la càrrega satírica que hi ha al darrere de totes les altres realitats (organismes, entitats, mitjans de comunicació, programes de televisió, etc.) que apareixen esmentades amb nom propi dins de la novel·la, sigui amb el seu nom real (Seguretat Social, PSC-PSOE, diari Sport, programa Cifras y letras, etc.), sigui amb noms paròdics (editorial Sopinstant, discoteca Shock Traumàtic, col·legi Hort de Getsemaní, "catequista" del PP, etc.).

Com a complement es pot observar també la presència del món de la publicitat i la manera com es presenta la pugna entre marques, i fer una redacció sobre la guerra publicitària que mantenen certes marques per tal de conquerir el mercat (a l'alumnat d'aquesta edat li pot ser especialment familiar la guerra entre marques esportives).

5. Com ja hem vist, en la ficció, les notes a peu de pàgina del llibre són obra de Rosanna Sloom, la becària que té curiositat pels indígenes. En les anotacions divertidament

desenfocades de Rosanna hi ha una reiterada interpretació errònia dels personatges i referents de la vida col·lectiva catalana, i també hi ha aquella tòpica mirada altiva dels nord-americans que veuen els altres com a éssers exòtics. A partir d'aquest fet es poden fer dues activitats: D'una banda, buscar informació verídica sobre les persones, institucions i realitats que apareixen i descobrir en quin o quins elements desenfocats es basa la ironia del comentari atribuït a Rosanna Sloom. De l'altra, es pot intentar fer una visió paròdica de la societat nord-americana, i de tants dels seus costums "exportats" a la resta del món.

6. L'experiència de Maruja Ruiz com a directora general suposa la convivència del món de l'extraradi (provinent de la immigració) amb gent autòctona, que representa els valors més tradicionals i conservadors de Catalunya. Segons l'autor: És com un experiment de laboratori: agafar un personatge que viu un ambient que, per tradició o per la realitat social, està lluny del que és l'autogovern de Catalunya i no s'hi sent específicament representat. Per circumstàncies, hi va a parar en aquest món, i són dos mons que xoquen d'una manera molt violenta. És un xoc entre una maruja que arriba de l'extraradi i el món fossilitzat de l'Administració.¹³ Enumerar en quins aspectes més estridents es concreta aquest xoc.
7. Es pot fer una observació dels contrastos entre el llenguatge que usa Muntaner, acurat i solemne, i el llenguatge que usa Maruja, espontani i representatiu de certs ambients castellanoparlants. També es pot jugar a detectar les incorreccions gramaticals que empen els consellers de la Generalitat en la novel·la i a comprovar, en diverses aparicions televisives, quines fan realment.
8. En el text apareixen alguns plans, consells, memorials, recomanacions, etc. en forma de llista. Després d'observar quin és el contingut de cada llista, es pot analitzar quina és la funció de cada una i on rau la seva força paròdica.
9. La lectura de la novel·la DG dona suficients elements per a comprendre les característiques de la paròdia i la sàtira. Com a treball de creació, l'alumnat podria triar un entorn que li sigui proper i escriure'n un relat satíric en forma de paròdia.

4. QUÈ HA ESCRIT?

Novel·les

- Figures de calidoscopi. Barcelona: Quaderns Crema, 1989. (Biblioteca mínima; 19)
- Les hores detingudes. Barcelona: Quaderns Crema, 1993. (Biblioteca mínima; 32)
- DG. Barcelona: Quaderns Crema, 1998. (Biblioteca mínima; 66)

Reculls de narracions curtes

- Llibreta de vacances. Barcelona: Quaderns Crema, 1991. (Mínima de butxaca; 46)

---

¹³ "Ramon Solsona" (entrevista de Sònia Hernández) A "L'extra", suplement d'*El 9 Nou* (18 de desembre de 1998)

Reculls d'articles periodístics

- Ull de bou. Barcelona: Quaderns Crema, 1995. (Biblioteca mínima; 40)
- Ull de vaca. Barcelona: Quaderns Crema, 1995. (Biblioteca mínima; 43)
- Reflexions de sala i alcova. Barcelona: Llibres de l'Avui, 1995.

Reculls de poesies satíriques

- Sach de gemecs (signat amb el pseudònim "Lo Gaiter del Besòs"). Barcelona: Llibres de l'Avui, 1989.

Col·laboracions a la premsa

- Poesies satíriques al diari Avui amb el pseudònim "Lo Gaiter del Besòs" entre 1987 i 1989 (periodicitat setmanal).
- Articles periodístics al Diari de Barcelona durant 1989 i 1990 (periodicitat setmanal).
- Articles periodístics al diari Avui (periodicitat quinzenal el 1991 i diària entre 1991 i 1995)

Col·laboracions a la ràdio i la televisió

- Contraportada (articles d'actualitat), a El Matí de Catalunya Ràdio, des de 1995.
- Agència de viatges, telecomèdia de 14 capítols emesa el 1993 per TV3 (guionista conjuntament amb Enric Gomà).
- Estació d'enllaç, telesèrie emesa per TV3 (guionista de l'equip dirigit per Jaume Cabré des de l'episodi 47 al 114).
- Dos és massa, programa d'entreteniment i participació emès per Televisió de Catalunya (guionista conjuntament amb Anna Manso).

Guies per a l'aprenentatge

- Tècniques d'expressió oral i escrita (conjuntament amb M. Morera). Barcelona: Edicions de la Universitat Oberta de Catalunya, Ediuoc, 1997.